

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Danne-Virke I

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 371.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig03val-shoot-idm139670057485952/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Danne-Virke I

da times ham en sjelden Lykke, og er den ikke mageløs, da maa han kalde mig Mads. Af hvor mange Sider en Haandskrift bestaer, med hvad Slags Bogstaver den er skrevet, hvor gammel og vigtig den, efter Anmelderens Indfald eller Skøn, kan være, om den er deelt i Kapitler eller Paragrapher og Sligt, det finder man hyppig anmærket; men hvorledes Bogen svarer til sin Titel, hvad eiendommeligt den har i Tankegang og Udtryk, kort sagt, Alt, hvad den Historiker, der seer mere paa Kierne end Skal, paa Aand end paa Klædebon, ønsker at vide, det søges næsten stedse forgjæves, det findes næsten aldrig uden stundum hos en Historiker, der virkelig har brugt et enkelt Haandskrift og vi, at hans Læsere skal kiende det.

Hvad der altsaa først burde gøres, var unægtelig et kjernefuldt Udtog af alle Haandskrifter med tilstrækkelige Prøver, hvoraf man kunde saa omtrent bedømme, ikke Skriften, men Skriftet, og see, i hvilken Orden det fortjente at komme for Lyset. I Almindelighed vilde Krøniker, Digte og Ordbøger, ældre end Reformationen, have nærmest Adkomst til Pressen, da de give det mest saamentrængte Billede af hele Folkelivet, og de vigtigste theologiske Skrifter og Love dog for det meste ere trykte; men jævnsides hermed maatte sørges for ny Udgaver af alle sjældne Bøger, hvis Sjældenhed ei er deres eneste Værd, og først naar dette var skeet, naar den Boglærde vidste, hvad Kilder han havde, og kunde benytte dem, da først kunde man begynde at tale om et grundigt Studium af de nyere europæiske Folkefærdes ældre Historie, som hidtil har for det meste hvilet i et ugiennemtrængeligt Mørke, uagtet det er den, som skal forklare os Middelalderen og derved give den ny Historie sin eneste sande og faste Grundvold.

Men, hører jeg alt længe spørge, hvorfra skal man tage de uhyre Summer til saamange Haandskrifters Trykning og saamange gamle Bøgers ny Udgave, og det paa en Tid, da Penge har saa mangesteds Ærende, at man hardtad ingensteds træffer dem, da Ingen gjør Noget for Guds Skyld, men Alt for Penge? Vist nok er denne Indvending betydelig; men som man let seer, rammer den Tiden og ikke Tingen; thi fordi der ikke er mindste Udsigt til at faae endog kun denne Betingelse for et grundigt historisk Studium opfyldt, er og bliver det ikke mindre vist, at det er en udtrykkelig Betingelse, og at et grundigt historisk Studium er aldeles nødvendigt til Menneskets sande Udvikling, til grundig Indsigt i de menneskelige Vilkaar, i Videnskabelighedens Gang og Sammenhæng. Langt fra derfor at vilie svække

Danne-Virke I

Indvendingens Kraft, vil jeg meget mere forstærke den, ved at spørge: hvor finde vi den Flid og Udholdenhed, der udkræves blot til at give os et oplysende Udtog af det Forborgne, end sige til at bruge de aabnede Kilder? hvor finde vi den Dybde, den Skarpsindighed, den rolige Upartiskhed, den Beskedenhed, kort sagt: den stærke, rolige Begeistring for Sandhed og Intet uden Sandhed, uden hvilket det hele Arbejde er spildt? Hvor finde vi Sligt paa en Tid, da man gjør Lidt for Ærens og Mindre Guds Skyld, da Ry for Lærdom og Erudition, eller for Tænkning, Smag og Genialitet, er hardtad ligesaa godt Kiøb som akademiske Grader, og da dog imellem 100 Lærde de 99 ikke skamme sig ved at angive dette Ry, denne Boble, som de kalde deres Ære, for deres Bestræbelsers Øiemed! Det er det store Spørgsmaal; thi var der kun Arbejdere til den store Høst, da fik de vel Redskab; besjæledes kun først de Boglærde af en sand historisk videnskabelig Aand, da skulde man vist ikke savne den hos Regjeringer og Folk; thi i vore Dage udgiøre netop de Boglærde Folkenes Adel og Aand, og kom man først til den Indsigt, at Historien er hele Menneskehedsens Sag, da maatte man vel og betragte hele Menneskehedsens Sag for en Hovedsag og Stats-sag, da lærde man vel at forstaae, at Intet uden Menneskets Udvikling er et Stats-Øiemed, Aanden kan vedkiende sig, at med Varmen for samme tændes og slukkes alle Staters Aandeliv, at denne Varmes nødvendige Udtryk er nu Historiens ivrige og almindelige Dyrkning, og at en Stat, som er aandelig død, er et Aadsel, Rov for Ørne, for Krager og Ravnene. At nu, naar Staterne besjæledes af Historiens Aand, der og vilde findes Midler nok til dens Dyrkning, det er saavist, som at Aand finder Haand, ja, saavist, som at langt mere uhyre Summer aarlig anvendes af Stater paa Ting, der intet vilde koste, naar Historiens Aand sad ved Roret. Ligesaa lidt vilde Arbejdet være overlegent; thi naar man betænker, til hvilken Størrelse de Studerendes Antal i forrige Aarhundrede voxde, og hvor langt større det, uden at formindske eller betynde, hvad vi her kalde Handværks-standen, kunde vorde, naar, som da vilde skee, alle Embedsmænd, Alle, som vilde fødes af Staten, maatte have lært deres Bog og i Almindelighed elske den, saa indsee vi let, at det Arbejde, der vel udkræver mange Hoveder, men ogsaa de mest forskellige, maatte gaae fra Flaanden med en saa vidunderlig Raskhed som Oldtidens Heltebedrifter og Middelalderens Bygninger, hvortil det svarer; thi Videnskabelighed er den Heltebedrift, der er giemt til os og de kommende Slægten; forsmaae

Danne-Virke I

vi den Krands, som Tiderne hyde: alle de fremfarne Dages sammenslyngede, i Sandheds Glands forklarede Krands, der som Slægtens Krone er bestemt til dens skaldede Isse, til at forgylde dens blegnede Lokker, da staae vi skaldede og nøgne for Efterslægtens Øine, og kun til Latter for Pøge ere de Krands af klippede Blomster og Guldpapir, hvormed vi behænge vor Tid og hinanden. Derimod tænke man sig, hvad der blot i ti Aar kunde udrettes, naar alle Staters Embedsmænd med Universiteterne i Midten stræbde til det store Maal og slattede sig aandelig til de Faculteter, under hvilke de uðvortes høre; den egenlige Kirkehistorie blev Præsternes, Statshistorien de Lovkyndiges, Sproghistorien Skolemændenes, Natarhistorien Lægernes Hovedsag, Høiskolernes Lærere forenede i en Brændpunkt de mangfoldige Bestræbelser, og Historie-Skriveren overskuede dem, optog det Fuldendte i den store Bygning, tilklineede ingen Huller, men gjorde dem ret synlige, for at vække Arbejdernes Opmærksomhed, gjorde sig ikke Arbejdet mageligt ved heller at bruge Kniven end Hovedet, afskar ikke Roden for Trevlernes Skyld, forkastede ikke Sagn som Skarn for Vidunders Skyld, ja, bortkastede end ikke de meest afgjorte Evenstyr, men tog dem for, hvad de ere, for sand Historie om dem, der digtede og troede dem, bortkastede aldeles Intet, men stræbde at forstaa og forklare Alt paa sit Sted, medens han lod, hvad han ikke forstod, staae, hvor han fandt det.

Nu tør jeg haabe, at selv de, der ere allermest uenige med mig, vil dog enes med mig om, at der er aldeles ingen Udsigt til, at Sligt vil nogensinde skee, eller at hvad her er sagt, vil blive mere end en Drøm, et *pium desiderium*¹; men ventelig tage de deres Ord tilbage igien, saasomt de høre, hvad Navn den Tid fortjener, der vender sig skiødesløs, som fra en Drøm, fra Billedet af en Virksomhed, den ikke, uden at modsige sig selv, kan nægte, er en uundgaaelig Betingelse for sund og grundig Videnskabelighed, og maatte være en udeblivelig Ytring og Følge af levende Varme for Menneskets høieste Anliggender, for Aandens Udvikling, for Sandhed og Dyd, Folkehæder og Statens Uddannelse til Slægtens Høiskole. Her som overalt maa jeg ende med den Erklæring, som Tiden gierne maa helee, men Historien vist ei skal beskæmme: uden levende Gienføelse af gammel, bibelsk Christendom er det Sindelag umuligt, der udfordres til de store Anstrængelser, og hvad Verden kalder

¹ 2: et fromt Ønske.